

DOI: 10.4467/2391-890XPAH.25.016.23107

Zawód archiwisty we współczesnym społeczeństwie polskim. Badania socjologiczne, autorzy raportu: Arkadiusz Kołodziej, Maciej Kowalewski, Warszawa 2024, ss. 96

Rozważania nad zawodem archiwisty i etosem osób wykonujących ten zawód w Polsce cieszą się dość długą tradycją. Wyrazem tego są organizowane liczne konferencje, warsztaty, wykłady i szkolenia¹. Na kanwie tych wydarzeń Zarząd Główny Stowarzyszenia Archiwistów Polskich kadencji 2022–2027 podjął decyzję, aby przeprowadzić badania socjologiczne dotyczące zawodu archiwisty. Była to bezpośrednia realizacja postulatu dotyczącego podjęcia badań nad archiwistą jako zawodem i jego rolą w instytucji i społeczeństwie. Został on wyrażony w trakcie VIII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, który odbył się we wrześniu 2022 r. w Łodzi. Co więcej, działanie to wpisuje się w zakres prac statutowych Stowarzyszenia, które m.in. dba o wysoki poziom etyki i solidarność zawodową swoich członków, a także o podnoszenie wiedzy ogólnej oraz doskonalenie kwalifikacji zawodowych archiwistów². Zadania przeprowadzenia badań podjęli się socjologowie z Uniwersytetu Szczecińskiego: profesorowie Arkadiusz Kołodziej i Maciej Kowalewski.

Pierwszym etapem pracy autorów było przygotowanie ankiety, która następnie stanowiłaby podstawę do stworzenia raportu. W lutym 2024 r. została ona opublikowana na dedykowanej stronie internetowej. Uzyskano w sumie 1082 wypełnienia, które były w pełni anonimowe; liczba wyświetleń wyniosła 3897. Należy podkreślić, że udział w badaniu był dobrowolny. Działania informujące o rozpoczęciu i czasie trwania ankiety zostały przeprowadzone przez Biuro Zarządu Głównego SAP z siedzibą w Warszawie oraz Oddziały SAP, które prowadzą swoją działalność na terenie kraju. Raport ma stanowić podstawę do dalszych dyskusji nad znaczeniem pracy archiwalnej dla współczesnego społeczeństwa polskiego³.

Raport został podzielony na 8 grup rzeczowych, według których zostały przedstawione dalsze analizy. Są to: Atrakcyjność zawodu i satysfakcja z pracy wraz z częściami [Ocena wynagrodzeń, możliwość rozwoju, partycypacja; Ocena funkcji pełnionej w pracy, utożsamianie się z zawodem, motywacja,

¹ Zob. m.in. *Etos zawodu archiwisty, V Krajowe Sympozjum Archiwalne, Toruń, 26 maja 2021 roku*, pod red. W. Chorążyczewskiego i P. Guta, Warszawa–Toruń 2021.

² Zob. Statut Stowarzyszenia Archiwistów Polskich uchwalony na XVI Krajowym Zjeździe Delegatów Stowarzyszenia Archiwistów Polskich 5 listopada 2022 r. w Warszawie. Tekst dostępny na stronie internetowej SAP: <https://sap.waw.pl/statut/> (dostęp: 11 grudnia 2025 r.).

³ Zob. *Zawód archiwisty we współczesnym społeczeństwie polskim: Badania socjologiczne; autorzy raportu Arkadiusz Kołodziej, Maciej Kowalewski, Warszawa 2024, s. 9.*

organizacja; Przeciążenie pracą (jakościowe i ilościowe); Wsparcie w miejscu pracy i pozycja socjometryczna; Work-life balance; Ogólna ocena satysfakcji z pracy]; Satysfakcja i atrakcyjność pracy w zawodzie w podziale na grupy; Kwalifikacje i złożoność pracy w zawodzie archiwisty; Zmiany otoczenia oraz przyszłość zawodu; Wady i zalety pracy w zawodzie archiwisty – analiza pytań otwartych; Prestiż zawodu archiwisty w społeczeństwie polskim (w ocenie badanych); Wzory rekrutacji do zawodu i fakty dotyczące miejsca pracy; Cechy społeczno-demograficzne badanych.

Raport zawiera w sumie 65 wykresów, które w sposób szczegółowy opisują wyniki ankiety z podziałem na poszczególne zagadnienia i elementy. Kwestie w nim poruszane stanowią ważny głos archiwistów w kontekście kondycji i przyszłości zawodu, bez którego szeroko rozumiane dziedzictwo nie będzie mogło być należycie chronione ani otoczone właściwą opieką ze strony specjalistów.

Należy podkreślić, że najważniejszą częścią raportu są wnioski, które powinny stanowić podstawę dalszych prac, rozmów i dyskusji nad zawodem archiwisty. Za najistotniejsze uznać należy kwestie związane z postrzeganiem zawodu w społeczeństwie, który w ocenie uczestników badania nie jest doceniany. W związku z tym należałoby rozpocząć prace w kontekście lepszego uregulowania prawnego zawodu i równych ścieżek awansu zawodowego. Respondenci badania uznają, że zawód archiwisty jest względnie atrakcyjny, choć 40% uczestników rozważało w ciągu roku chęć zmiany miejsca pracy. Wśród przesłanek powodujących wybór zawodu respondenci wskazali „miłość do historii”, a co za tym idzie przedstawiciele tej grupy zawodowej są strażnikami pamięci szeroko rozumianego dziedzictwa⁴. Kwestią, która powinna być lepiej dostrzegalna w zawodzie archiwisty, to połączone ze sobą wymiary: ekonomiczny, społeczny i organizacyjny; powinny być one odzwierciedlone na poziomie wynagrodzeń, uznania społecznego oraz lepszego docenienia w miejscu pracy przez współpracowników. Ponadto archiwiści wskazują na potrzebę jeszcze większego zwrócenia uwagi na właściwe warunki do wykonywania swojej pracy w przestrzeniach biurowych, w tym na pracę w warunkach trudnych, które mogą powodować zagrożenie dla zdrowia. Rozwój zawodowy w kontekście archiwistów jest w ich ocenie niezwykle ważną zaletą pracy (zdobywają wiedzę, a warunki pracy sprzyjają rozwojowi osobistemu i zawodowemu)⁵.

Podsumowując, należy podkreślić, że raport stanowi ważny głos środowiska archiwistów o wykonywanej przez nich pracy. Ponadto powinien stanowić podstawę dalszych prac i badań nad kondycją zawodu i możliwościami polepszenia standardów pracy we wszystkich archiwach działających

⁴ Tamże, s. 12.

⁵ Tamże.

w Polsce. Co więcej, praca została przygotowana przez autorów na bardzo wysokim poziomie merytorycznym w kontekście nauk socjologicznych i metod wykorzystywanych w tego typu pracach. Raport jest nie tylko zwięźczeniem badań podjętych przez autorów, lecz także stanowi ciekawą lekturę dla grona odbiorców zainteresowanych zawodem archiwisty, propagując przy tym zadania wykonywane przez przedstawicieli zawodu w kontekście dziedzictwa archiwalnego.

dr Piotr Józefiak

(Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Stowarzyszenie Archiwistów Polskich)
ORCID iD: 0000-0003-2904-8019